

Nehéz együttélés Homoszexuálisok a heteroszexuálisok társadalmában

Körülbelül tíz évvel ezelőtt anyai barátnőm hosszú évek óta tartó súlyos betegsége válságosra fordult. Az orvosi lehetőségek kimerültek, a betegség feltartóztatására nem maradt remény. Barátnőm nem áltatta magát, betegsége megtanította, hogy képes legyen szembenézni sorsával. Egyre jobban nyomasztotta viszont, hogy úgy érezte: egyetlen, nagyon szeretett fiával baj van. Kapcsolatuk észrevétlenül kiürült, felületessé, őszintétlenné vált, a fiún érződött, hogy boldogtalan, problémák gyötrik, munkája sem érdekli eléggé. Barátnőm a fenyegető halál árnyékában meg merte fogalmazni azt a gyanúját, amit évek óta gondosan elhessegetett magától: fia talán meleg, ezért rejtőzködik, ezért gyötrődik ennyire. E lehetőség régebben rémülettel töltötte el. Úgy gondolta, fiának meg kellene nősiülnie és rendbe hoznia életét, ezt a véleményét jó néhányszor ki is fejtette neki. Most mindent másképp látott. Már egyáltalán nem tűnt fontosnak, hogy a fia hogyan él, hogy ismerősök és idegenek mit gondolnak róla. Bármilyen banálisan hangzik, semmi nem számított többé, egyedül az, hogy fia ne legyen boldogtalan. Hiszen valójában a családalapításra is azért próbálta rábeszélni, mert betegsége alatt megtapasztalta: a biztos családi háttér, férje szeretete és támogatása hasonlíthatatlanul többet jelentett neki, mint minden addigi szakmai és társadalmi sikere (barátnőm igen ambiciózus, sikeres ügyvéd volt). Most világossá vált előtte, hogy ha fia meleg, akkor úgysem tehetné boldoggá a házasság, és ha ő erősködik, ezzel csak a fiára nehezedő nyomást növeli. Úgy érezte, nincs többé vesztegetni való ideje, nem csukhatja be a szemét a kérdés előtt, nem hagyhatja hátra fiát ilyen állapotban. Következő találkozásukkor kedvesen és egyszerűen megkérdezte: jól sejti-e, hogy mi rejlik láthatólag rossz állapota mögött. Még végére sem ért az első mondatnak, amikor a fiúból kitört a zokogás. Igen, a feltételezés igaz, de erről nem beszélhetett, mert súlyos beteg anyját nem akarta még azzal is terhelni, hogy ilyen szomorúságot és csalódást okozzon neki. Különben is, még semmi sem dőlt el, nem biztos, hogy végül nem egy lánynál fog-e kikötni. Anyja biztatta, hogy ne gyötörje magát és ne vívódjon, ezt a kérdést úgysem ő, hanem az élet fogja eldönteni. Éljen, ahogy tud, ahogy jólesik, ő biztosan nem csalódik benne, tényleg csak arra vágyik, hogy boldognak tudhassa. A láthatatlan fal leomlott. Végigbeszélgették a napot, a fiú végre elmondhatta, hogy mi mindenben ment keresztül, milyen kapcsolatban élt az elmúlt években, hogy mennyire nyomasztotta a magány, amibe az anyja kímélete miatt magára erőltetett titkolódzás kényszerítette. Barátnőm még egy hónapig élt. A kórházban fia is, férje is sokat látogatta, mindhármuknak rengeteget jelentett, hogy ezt az időt őszinte, intim közelségben tölthették egymással.

Ez a történet, ha úgy tetszik, happy enddel végződött. Barátnőmnek megadatott, hogy a jól végzett munka tudatában, önmagával békében, fiával harmonikus kapcsolatban halhatott meg. A fiú megmenekült attól, hogy anyja büntudatos, nyomasztó emléket hagyjon hátra, azt az érzést, hogy nem tudná

elviselni az ő valódi természetét. Ehelyett életre szólóan átélhette: szülei elfogadják és olyannak szeretik, amilyen. Engem mégis nagyon megrázott, és azóta is foglalkoztat a kérdés: miért kellett két rokonszenves, egymást szerető embernek éveken át ennyire megnehezítenie a saját és egymás életét. Miért kellett a halál közelsége ahhoz, hogy barátnőm számára olyan kristálytisza világossággal váljon külön az, ami az életben igazán fontos mindattól, amire a társadalmi konvenció kényszerít minket.

A homoszexualitás jelenségéről a legtöbb ember hallani se akar. Pedig, ahogy barátnőm példája mutatja, ez a probléma mindenkit utolérhet. Mindenkiel előfordulhat, hogy gyerekéről, unokájáról, rokonáról vagy barátjáról derül ki: ahhoz a megvetett kisebbséghez tartozik, melynek meglétét el akarta felejteni. A homoszexualitással kapcsolatos előítéletek egy része is mintha egyenesen arra szolgálna, hogy a jelenséget mint olyat ne kelljen tudomásul venni. Idetartoznak pl. mind azok az „okok”, melyekkel a közvélemény a homoszexualitás létrejöttét magyarázza. A melegek számára mindig destruktív a homoszexualitás okának keresése. Hogy mitől lesz valaki homoszexuális, ez tudományosan nagyon érdekes kérdés, a tudomány azonban még nem talált rá megbízható magyarázatot. A mindennapi életben viszont a kérdés úgy merül fel, hogy kit vagy mit lehet felelőssé tenni egy adott ember homoszexuális hajlamáért. Ha megvan az ok, akkor a „buzi” valahogy vagy maga tehet róla, vagy esetleg a szülei, akik nevelték, vagy az, aki először „elcsábította”. Mindenesetre van ok, ami elkerülhető, tehát „velem, az én családommal ez nem fordulhat elő”, mert mi „nem olyanok” vagyunk, aki pedig „olyan”, az magára vessen. E szerint a gondolatmenet szerint a homoszexualitást nem kell tényként elfogadni, nem a homoszexuálisok életének megoldásával, hanem a homoszexualitás megakadályozásával kell foglalkozni.

Ez a vélekedés egyszerűen téves: ahelyett, hogy szembenéznénk egy ténnyel és elfogadnánk annak következményeit, a felelősséget rövid úton az érintettekre illetve környezetükre hárítjuk, és nyugodt lelkiismerettel tesszük tönkre ártatlan emberek életét. Tudomásul kell vennünk: ha nem ismeretesek is pontosan a homoszexualitás okai, az nyilvánvaló, hogy ezek az okok olyan sokrétűek, összetettek és bonyolultak, hogy semmiképpen sem lehet az egyedi esetekben nyomukra bukkanni, illetve mindez a legjobb szándékkal sem befolyásolható. *A homoszexualitást nem lehet sem megelőzni, sem megakadályozni, sem megváltoztatni.* Gyakorisága minden korban és minden társadalomban állandó, és a sok vulgarizáló igyekezet ellenére sem köthető semmilyen családszerkezethez vagy nevelési szokáshoz. A melegeknek arra van szükségük, hogy szexuális irányultságuk magyarázgatása helyett létezésüket a világ adott ténynek fogadja el.

Értelmetlen az a hozzáállás, hogy valaki „elítéli”, „nem helyesli” a homoszexualitást. Hogyan lehet nem helyeselni azt, ami van? Lehet sajnálni, hogy léteznek melegek, de létezésüket „nem helyeselni”? Mintha valaki a vöröszöld szintévesztést nem helyeselné, mivel az ebben szenvedő nem láthatja a világot teljes színpompájában, és a jelenség különben is zavaró a közlekedésben.

Értelmetlen az a gyakori érvelés is, hogy csak a heteroszexualitás, a férfi-nő együttélés biztosít teljes értékű életet, a homoszexualitás „természetellenes” és az azonosneműek közötti kapcsolat nem fogható a férfi-nő kapcsolat gazdagságához és komplexitásához. Ez az érvelés ugyanis úgy tesz, mintha a homoszexualitás szabad választás eredménye volna, mintha a meleg személy saját jószántából mondana le a férfi-nő kapcsolat „teljességéről” és választaná helyette a „természetellenes” azonosnemű kapcsolatot. Világosan kell látnunk, hogy ez nem így van. *A homoszexuális ember számára ez a választás nem létezik. Számára csak az az út járható, hogy homoszexuálisként próbáljon boldogulni*, akkor is, ha mások ezt a boldogságot értéktelenebbnek, alacsonyabbrendűnek tartják.

Hogy a társadalom hogyan ítéli meg a homoszexuális sorsot, az az adott értékrendtől függ. Olyan társadalmakban, amelyekben a szaporodás létkérdés, a gyerektelenségre ítélt melegeket fölösleges kenyérpusztítóknak fogják tartani, ahogy a „meddő” asszonyokat is kitisztítják. De pl. ott, ahol a túlnépesedés nagyobb problémát jelent, mint a gyerektelenség, többféle, alternatív életformát is tekinthetnek tiszteletreméltónak és a közösség számára hasznosnak, legyen az illető tanítással foglalkozó szerzetes, gyerektelen színésznő, éjjel-nappal dolgozó magányos tudós, vagy bármilyen foglalkozást űző, munkáját tisztességesen végző meleg. Ez az egyének szintjén sincs másképp: azok, akik az élet értelmének a gyereket, a saját gének továbbadását tekintik, a homoszexualitást mindenképpen kórosnak fogják minősíteni. De végül is nem az a döntő, hogy a homoszexualitást sajnálatos fogyatékoságnak vagy a nemiség egyenértékű változatának tartjuk, hanem hogy tudomásul vegyünk: befolyásolhatatlan adottságról van szó, mely nem róható fel az érintetteknek.

Rendkívül naív az a gyakori tanács, hogy a homoszexuális küzdje le „kóros” hajlamait és igyekezzék úgy élni, mint más normális ember. Ez a tanács nemcsak naív, hanem mély tragédiák forrása is. Hiszen valóban vannak olyan melegek, akik képesek másneművel szexuális kapcsolatra lépni, csak éppen ez a kapcsolat – nemcsak szexuális értelemben – mélységesen örömtelen a számukra. A homoszexualitás ugyanis nem szorítkozik a szexuális életre. A meleg ember szerelmet, tehát mély vonzódást, szenvedélyes, odaadó érzéseket, valódi intimitást csak azonosnemű iránt képes érezni. Baráti, testvéri, rokonszenvi érzéseket másnemű is kelthet benne, de ez nem elég a sikeres párkapcsolathoz. Szenvedés, örök sóvárgás, kielégítetlenség, titkolózás jellemzi az ilyen kapcsolatot, ami a házastárs számára sem hozhat boldogságot. Aki nem értheti, mi az a láthatatlan fal, ami elválasztja őket egymástól, aki csak azt érzi, hogy ő valahogy nem kell, de hogy miért nem, arra nincs magyarázat. Mérhetetlen visszaélésnek érzem a házastárssal szemben, hogy a meleg személy őt használja alibinek és eszköznek saját valódi hajlamainak eltitkolására és (eleve reménytelen) leküzdésére.

A homoszexualitás elfogadását az is nagymértékben megnehezíti, hogy az emberek nagy többsége egész egyszerűen nem tud semmit a melegekről. Aki nem kerül személyes kapcsolatba velük, az nem szokott elgondolkodni: milyen

érzés lehet melegnek lenni, mi minden jelenthet számukra problémát, és hogyan lehet együttélni ezekkel a nehézségekkel. A meleg általában valamikor a kamaszkoruk táján szembesülnek rendhagyó szexuális hajlamaikkal. Utólag gyerekkoruk emlékeiben is találhatnak erre utaló jeleket, de ezek jelentősége csak később válik világossá. A serdülőkorban, a szexualitás felerősödésével már nem lehet nem észrevenni, ha valakire az azonosneműek hatnak izgatón, ha álmaiban, fantáziáiban azonosneműek jelennek meg, miközben kortársaitól eltérően a másneműek nem foglalkoztatják. Ez a legtöbb fiatal súlyos szorongással tölti el, hiszen sokan eddigre már magukba építették a társadalom elítélő véleményét a „buzikról”.

De még ha nincs is így, a homoszexuális fiatalnak akkor is sokkal súlyosabb problémákkal kell megküzdenie, mint heteroszexuális társainak. A többségtől eltérő hajlama mindenképpen magányra kárhoztatja a serdülőt. A kamaszkor problémákkal telt életszakasz, nem könnyű a gyerekkor biztonságos talaját elhagyni és felépíteni a felnőtt személyiséget. Még „normális” esetben is nehéz az ébredő szexualitásnak helyet találni, megtalálni az egyénnek leginkább megfelelő életformát, és kialakítani az érett kapcsolatokat. Mennyivel nehezebb mindez a melegeknek!

Először is elszigetelődnek a kortárs csoporttól, még abban a ritka esetben is, ha társaik és ők maguk elvileg el tudják fogadni a homoerotika jelenségét. Ebben a korban a baráti társaságok legfontosabb közös ügye a másik nem: az ébredő szexualitás, a szerelmi ügyek megbeszélése. Egy meleg fiatal teljesen kívül marad, se a lányokkal, se a fiúkkal nem tud mit kezdeni, zűrzavaros érzéseit nem tudja senkivel megosztani, pedig ez segíthetné abban, hogy önmagával tisztába jöjjön. Sokan igyekeznek nem hinni saját érzéseiknek, erőltetik a heteroszexuális párok kapcsolatokat, miközben boldogtalan, önmaguk számára elfogadhatatlan titkos homoerotikus szerelmeket élnek át és magányosan vergődnek vágyaik hálójában. Ha megpróbálnak tanácsot kérni, többnyire azt a „megértő” választ kapják, hogy kamaszkorban gyakoriak a szabálytalan és ellentmondó szexuális érzések, nem kell aggódni, ez még nem jelent homoszexualitást. Ez a jóindulatú tanács fatális. Azt sugallja, hogy a homoszexualitás olyan súlyos probléma, hogy a tanácsadó még csak bele sem mer gondolni: mi van akkor, ha ez az állapot fennmarad. Mintha kizárólag a „megtévedt” serdülő számára volna mondanivalója, az esetleges „valódi” homoszexuálist válaszra sem méltatja. A tanács éppen a legnagyobb szorongást erősíti: azt, hogy a homoszexuális ember előtt nincs perspektíva.

(Németországban élek, egy olyan országban, ahol a közvélemény a homoszexualitást sokkal természetesebb módon tudja elfogadni, mint Magyarországon. Az itteni ifjúsági lapokban az ilyenfajta tanácskérésre az a tipikus válasz, hogy kamaszkorban valóban előfordulhat a heves szexuális vágyak irradiálása, és lehetséges, hogy az azonosneműek iránti vonzódás átmenetinek bizonyul. A kérdező várja ki, hogy érdeklődése hogyan alakul, ezt csak ő tudhatja megítélni. Ne tegyen magán erőszakot, fogadja el magát olyannak, amilyen, bízson az érzéseiben. Ha segítséget igényel, akkor forduljon

önsegítő csoporthoz vagy tanácsadó helyhez, ahol hozzásegítik, hogy kialakíthassa a hajlamainak megfelelő életformát.)

A meleg fiatal helyzete annál nehezebb, minél elutasítóbb a többségi társadalom. Ez egy ördögi kör. Az elutasítás miatt a melegek kénytelenek titkolózni, rejtőzködni, ezért a külvilág nem találkozik meleg orvosokkal, tanárokkal, vízvezetékszerelőkkel és taxisofőrökkel, csak pikáns és botrányos történetekkel, melyek a nyilvános vécékben és parkokban leleskedő és ajánlatot tévő „buzikról” szólnak. A meleg fiatal előtt nem áll semmilyen példa: hogyan él egy társadalmilag jól integrált meleg. Ahogy a heteroszexuális fiatal előtt világos az életút, a társadalom elvárása (ha ennek nem is kíván vagy nem is tud minden részletében megfelelni), a meleg fiatal teljesen orientálatlan és tanácstalan lehet. Ez a vívódó, önkínzó, szenvedésteli életszakasz nagyon különböző ideig tarthat. Idővel az érintettnek szembe kell néznie azzal, hogy akár akarja, akár nem, az egyik legmegvetettebb kisebbséghez tartozik, és az ellenállás lassacskán felörlődik: a személy előbb-utóbb megpróbál sorstársakhoz kapcsolatot találni és valamennyire kiélni a parancsoló erővel jelentkező vágyakat. A mai, nagyvárosban élő melegeknek még mindig sokkal könnyebb a helyzetük, mint a vidékieknek, főként az idősebb generáció tagjainak. Ma már léteznek meleg szórakozó helyek, meleg újságok, és nem utolsósorban az internet, ami lehetőséget nyújt az ismerkedésre. Ezek a lehetőségek létfontosságúak. Mert gondoljunk bele: hogyan találhat partnerre egy meleg? Aránylag kevesen vannak, kicsi az esélye, hogy a mindennapok véletlenje összehozzon két minden szempontból összeillő meleget. És ha titkolni kell a hajlamokat, akkor miből tudhatná meg a meleg fiatal, hogy szimpatikus munkatársa szintén homoszexuális? Az is az elterjedt tévhitek közé tartozik, hogy a melegek automatikusan egymásra ismernének.

Ha egy meleg eljut odáig, hogy saját magát már nem áltatja tovább, akkor előtte áll az újabb feladat: hogyan tudja magát környezetével elfogadtatni. Sokan élnek kettős életet, ami a pszichés egészséget mérhetetlenül károsítja. Jó esetben ki tudnak alakítani egy meleg baráti vagy ismerősi kört, ahol elengedhetik magukat, ahol végre önmaguk lehetnek. A külvilágban folyik a görcsös titkolózás, a lebukástól való rettegés. És az élet szomorú beszűkülése. Nagyon fájdalmas lehet egy párnak, hogy örökké bujkálni kell. Ha moziba mennek, akkor mintegy véletlenül ülnek egymás mellé, nem mehetnek együtt nyaralni, nem vehetnek ki együtt egy szállodai szobát, és szívdobogva kell kilesni a lépcsőházba, hogy a szomszédok a partnert ne vegyék észre. Agyukban mintha láthatatlan cenzor ülne, aki minden kimondott szót kontrollál; egyesszámban mondják, hogy mit láttak a színházban, nehogy a beszélgetőpartner megkérdezze, hogy kivel. Görcsberánduló gyomorral térnek ki az állandóan ismétlődő kérdések elől, hogy mi van a lányokkal (fiúkkal), mikor házasodnak már meg, a személyesebb beszélgetés kerülendő, mert minden utat el kell vágni, ami „oda” vezethet. Végtelenül lehangoló, ha az életreszólónak érzett kapcsolatban élő személy hivatalosan „egyedülálló”, nem is beszélve ennek számtalan jogi hátrányáról, pl. hogy a balesetet szenvedett élettársról a kórház

nem ad felvilágosítást, mert a kérdező nem „hozzátartozó”, vagy milyen szörnyű következményekkel járhat, ha egyikük meghal, és a „törvényes” örökösök kiteszik a partnert az évtizedek óta közösen lakott lakásból.

Akik megértőbb környezetben élnek, előbb-utóbb lazítanak a titkon, de ez mindig kockázatos. Bajba lehet kerülni, mint az a meleg fiatalember, aki beavatta gyerekkori barátját élete nagy titkába. A barát jól fogadta a hírt, és természetesen beszámolt róla a barátnőjének is. Ez a kapcsolat viszont idővel megromlott és botrányos szakítással végződött, melynek során a lány gyűlölködő, gyalázkodó sms-ekkel árasztotta el a „buzit” és annak mit sem sejtő ismerőseit. Nem az számít, hogy a meleg személy kiben bízhat meg; ha titkát kiadta, nem tudja többé kontrollálni, hogy az kihez juthat még el.

A zsarolhatóság, az örök rettegés, a rejtőzködés személyiségpusztító hatása ellen csak az véd, ha a meleg teljesen felhagy a titkolózással és mindenki előtt vállalja magát. De ezt sajnos nem mindenki engedheti meg magának. Akit állásvesztés, kitagadás fenyeget, aligha kockáztathatja meg, hogy kiálljon a barikádra. Különben is, a homoszexualitás nem politikai elhivatottság, melynek érdekében elkötelezett híve minden áldozatra hajlandó. *A homoszexualitás nem önként vállalt meggyőződés, hanem kényszerű sors.* Átlagos emberektől nem várhatunk el hősiess viselkedést. Nem sokan képesek a megvetést, a gonosz megjegyzéseket, az ízléstelen viccelődést önérzetesen fogadni. Igaz, a melegnek már az is némi megkönnyebbülést jelenthet, ha legalább anyját, apját vagy testvérét beavathatja a titokba. De ha a titok mások előtt titok marad, akkor súlya a beavatottakra is ráterhelődik, most már nekik is rettegniük kell az ismerősök kérdéseitől: mikor lesz már unoka, és hogyhogy ez a helyes gyerek nem talál magának partnert.

A melegeket körülvevő titok idővel „átlátszóvá” válhat. Nemelegyszer már mindenki tudja, legalábbis sejtí, mi az igazság, de a téma tabuvá változott: tapintatból, gátlásból, szorongásból senki sem beszél róla, bár hallgatólagosan tudomásul veszik a valóságot. Ez talán nem a legrosszabb változat, lebukástól, megszégyenüléstől nem kell tartani, csak éppen valódi, őszinte kapcsolatról nem lehet így szó. Nem hiszem, hogy bármely szülő olyan viszonyra vágyna a gyerekével, melyben „tapintatosan” minden magánéletre vonatkozó kérdést el kell kerülni, és a gyerek intim életét áthatolhatatlan fal veszi körül.

Érdemes feltennünk a kérdést: valójában mi lehet az oka annak, hogy a melegek olyan sok emberből ellenérzést váltanak ki. A legehevesebben mintha a heteroszexuális férfiak utasítanak el a meleg férfiakat. A nők általában jobban tűrik a melegeket, sőt, nők és meleg férfiak között egyáltalán nem ritka a bizalmas barátság. Az érettségimét követő nyáron külföldön járva összebarátkoztam egy meleg fiú társasággal. Bizalmukba fogadtak, beavattak kapcsolataik, szerelmeik történetébe, megbeszéltek velem gondjaikat és problémáikat. Remekül éreztem magam velük. Olyan volt, mintha a senki földjére tennék kirándulást. Nem kellett azzal foglalkoznom, hogy „mit is akarunk” egymástól. A teljesen erotikamentes levegőben elengedhettem magam, nem féltem, hogy a jó viszony oda vezethet, ahová már nem vágyom, és az sem

merülhetett fel, hogy a fiúk erotikus érdeklődésének hiányát személyes kudarcnak érzem. Ez a barátság a barátnőimhez fűződő viszonytól is különbözött. A lánykapcsolataimban többé-kevésbé mindig ott lebegett a vetélkedés: ki a sikeresebb, kit értékelnek többre a fiúk, ezért nem lehetett tiszta szívből örülni egymás örömeinek. A meleg fiúk társaságát ehhez képest – legalábbis egy időre – kifejezetten pihentetőnek éreztem. Jó néhány nőt kikérdeztem, akiknek baráti köréhez meleg is tartoznak: megerősítették ifjúkori élményemet. A melegekkel való barátság „steril”, a meleg férfi sem potenciális szerelmi tárgy, sem rivális nem lehet, a „vadászterület” minden szempontból tökéletesen szeparált, az intim kapcsolatnak nincs tétje. Ebben a viszonyban mintegy ki lehet lépni abból a közegből, ahol az élet különben zajlik, és feszültség, felelősség, stressz nélkül élvezhetők a barátság örömei.

A férfiak viszonya a melegekhez sok szempontból ennek éppen fordítottja. A férfitárs esetleges erotikus érdeklődése a legtöbb férfi számára kellemetlen, nagyon nehéz vele mit kezdeni. Fenyegetettséget jelent a biztonságosnak hitt terepen. A társadalmi szokások szerint a két nem akkor különül el egymástól, amikor a szexualitás lehetőségét ki akarják kapcsolni. Ha az uszodai öltözőben homoszexuális van jelen, akkor a többiek óhatatlanul meglesve, kijátszva érzik magukat. Minél inkább „macsó” beállítottságú egy férfi, ez a kellemetlen érzés annál inkább keveredik irracionális szorongással és agresszióval. A macsó férfi számára egyértelműen különválnak a férfi- és a női szerep. A férfi a szexuális fogyasztó, szükségletei kielégítésére használja a nőt, akinek saját érzései, szexuális igényei nem számítanak. A szerepek eltérésének legszélsőségesebb formáját a nemi erőszak mutatja, de a macsó mentalitásban mindenképpen benne rejlik, hogy a férfi az aktív, ő az erős, ő az, aki megszerzi, amire szüksége van, és szükséglete tárgyát tulajdonképpen lenézi: szerinte a nő csak „arra való”, hogy a férfi kedvét töltsse vele. A macsó férfiből elviselhetetlen szorongást válthat ki a „buzi”, aki mintegy őt tekinti az általa megvetett nőhöz hasonló tárgynak. Ezek a férfiak tudattalanul ugyanolyan erőszakos beállítottságot tulajdonítanak a melegeknek, ahogy ők érznek a nőkkel szemben. Ahogy elszórakoztatja őket, ha szexuális zaklatásukkal megalázzhatják a nőket (minden nő ismeri azt a kellemetlen érzést, amikor pl. egy építkezésről röhögve fütyülnek és durva megjegyzéseket kiabálnak a férfiak), úgy érzik azonnali megtorlásra szoruló megalázó támadásnak, ha úgy tapasztalják vagy akár csak úgy vélik: egy férfi szexuális érdeklődéssel fordul feléjük. És ez komoly félreértés a heteroszexuális és a homoszexuális férfiak között. A meleg nem értik, hogyan tekintheti valaki a vonzódást sértésnek. A meleg kapcsolatokban általában nem különül el a „fogyasztó” és a „tárgy”, a két fél helyzete szimmetrikus, mindkét fél tetszeni akar annak, aki őt vonzza. Innen nézve érthetetlen a „minek néz ez engem” dühödt indulata. És végképp érthetetlen, hogy mitől esik pánikba a másik, miért kell esetleg testi erejével bizonyítania, hogy ő nem „nő”, őt nem lehet megerősöskölni, hiszen a próbálkozó meleg kölcsönösségben, megegyezésben reménykedik.

Természetesen előfordul, hogy egy férfit szexuális zaklatás ér, előfordul, hogy valakit akarata ellenére, mintegy lopva megtapogatnak, megérintenek. Ez valóban tűrhetetlen. Csak nem igazságos az ilyen viselkedést „melegek” számlájára írni. Kamaszlány koromban velem is nemegyszer megesett, hogy zsúfolt villamoson „véletlenül” hozzám dörgölöztek, fogdostak. Azt is át kellett élnem, hogy házunk elhagyott kapualjában egy férfi a szoknyám alá nyúlt. Szörnyű volt. De azért nem mondanám, hogy „ilyenek a férfiak”. A szexuális zaklatással szemben, ez nem lehet kérdés, védekezni kell. De előítélet minden meleget potenciális zaklatónak tekinteni.

A homoszexuális nőket mintha mind a két nem valamivel jobban túrná. Őket nem veszi körül olyan fokú irracionális rettegés és viszolygás, mint a férfiakat. A férfiak közötti szex gondolata sok embert – mind nőt, mind férfit – taszít (de sokan viszolyognak mások heteroszexuális együttlététől is – végül is senkit sem kényszerítenek arra, hogy bárki bármilyen nemi életét elképzelje), viszont a nők közötti erotika a férfiak számára egyenesen izgató elképzelés (más kérdés, hogy a leszbikusoknak ez a gondolat rendkívül kellemetlen). A nők között nem kevesen vannak, akik ugyan undorodnak a női homoszexualitástól, de ebbe az undorba legalább nem keveredik pánik és sérelem. Azt egyetlen nő se gondolja, hogy a leszbikus nő erőszakkal fog közeledni hozzá, vagy hogy esetleges vonzódása veszélyeztetné az ő nőiségét.

A homoszexualitás, a homoszexuálisok elfogadását néhány nagyon makacs tévképzet is akadályozza. Kiirthatatlanul elterjedt az a vélekedés, hogy a homoszexuális csábítás homoszexuálissá tesz. Mintha vámpírokról volna szó, akik harapásukkal áldozatukat is vámpírrá teszik. Ezért kell olyan görcsösen védeni a fiatalokat, nehogy fogékony életkorukban homoszexuális élmény érje őket. Ez az „elmélet” egyetlen elemében sem felel meg a valóságnak. A szexuális irányultság nem befolyásolható „külső” csábítással. Hiszen, ha így volna, akkor a homoszexuális hajlamot is megszüntetné a jól időzített heteroszexuális élmény. Kétségtelenül létezik az a jelenség, hogy a kamaszkor átmeneti szakaszában homoszexuális izgalom is fellép, de ennek megerősítése nem vezet a heteroszexualitás kialakításához. Akiben nincs homoszexuális hajlam, azt garantáltan nem lehet homoszexuálissá „csábítani”.

Ez a rettegés magyarázza, hogy szinte mindenki alkalmatlannak tartja a melegeket a tanári, nevelői pályákra. Vagy attól félnek, hogy „rossz példát mutatnak”, vagy attól, hogy helyzetükkel visszaélve kikezdenek a rájuk bízott fiatalokkal. Ez a vád mélységesen igazságtalan. Hosszú évek óta ismerek egy berlini iskolában évtizedek óta dolgozó, francia anyanyelvét kiválóan tanító homoszexuális tanárt. Ő az iskola egyik legnépszerűbb tanára. Mindenki tudja, hogy meleg, de még soha nem fordult elő, hogy akár szülő, akár gyerek kifogást emelt volna emiatt. Ugyanúgy nem jut senki eszébe, hogy molesztálhatná a fiúkat, mint ahogy kollégáitól sem féltik a lányokat. Nyilvánvalóan elfogadhatatlan, hogy egy tanár szexuálisan zaklassa tanítványait. De ez független attól, hogy a tanár heteroszexuális vagy homoszexuális, hogy a zaklatás lányokra vagy fiúkra irányul. Miért nem elegendő, ha a szexuális

visszaélést tiltjuk? Az iskolán kívüli nemi élethez nincs köze az iskolának. És a „rossz példa”? Szerintem egy rendezett életű, szakmájához kiválóan értő tanár nagyon jó példát mutat a gyerekeknek. Óriási segítség a homoszexuális érzéseikkel küzdő diákoknak, ha látják: lehetséges a rendezett, társadalmilag jól integrált meleg életforma, és rengeteget számíthat, ha az iskolában van valaki, akihez kérdéseikkel fordulhatnak, aki saját tapasztalataival tudja őket segíteni. De ugyanilyen fontos a többieknek is az a tapasztalat, hogy a „buzi” nem valami sötétben bujkáló, gusztustalan, veszélyes és alattomos borzalom, hanem ugyanolyan ember, mint bárki más, és hogy kivel lép intim kapcsolatra, az ugyanúgy magánügy, mint a többi tanár nemi élete.

Sokan veszélyesnek tekintik a homoszexuális felvilágosítást is; mintha az erről való beszéd „kedvet csinálna”, felkeltené a fiatalok kíváncsiságát, és a próbálkozással végleg tönkretethetnék magukat. Ez is furcsa gondolat. Társadalmunk erősen homofób, hogyan képzelhető el, hogy egy fiatal „kedvet kaphatna” egy ennyire lenézett és megvetett életformához? A közvélemény mintha úgy képzelné, hogy a homoszexualitás az valami drogféle. Az egészséges fiatal kíváncsiságból, kalandvágyból kapcsolatba kerül vele, aztán „úgy megszokja”, hogy képtelen abbahagyni, mint a heroint. Ha tehát eltagadjuk előle a homoszexualitás jelenségét, ha elzárjuk az útját, ami kísértésbe vihetné, akkor elkerülheti a veszélyt.

Ennek az elképzelésnek semmi realitása nincs. A fejlődés iránya jóval előbb eldőlt, a homoszexualitást nem lehet megakadályozni azzal, ha az érintett soha nem hall róla (nem egy meleggel beszéltem, aki gyerek- és fiatalkorában valóban nem értesült róla, hogy léteznek melegek, saját felébredt nemi vágyai végtelen szorongással töltötték el, majd hatalmas megkönnyebbülést érzett, amikor kiderült: legalább nincs egyedül, számos hozzá hasonló ember él a Földön.) Mintha azt hinnénk, ha valaki nem hall az éhség jelenségéről, akkor nem lesz szüksége táplálékra!

Hallottam olyan gúnyos érvelést is, hogy a homoszexuálisok szexuális önrendelkezési jogából az következne, hogy a pedofílek is hivatkozhatnának ugyanerre a jogra. A lehangoló csúsztatás nyilvánvaló. Senki sem vonja kétségbe, hogy a szexuális önrendelkezéshez való jog csak addig terjedhet, amíg az nem sérti mások szexuális önrendelkezési jogát. Ha valaki kizárólag gyerekekkel képes szexuális kielégülésre, akkor ő csak egy másik személy – a gyerek – súlyos sérelmére juthat élvezethez. Ehhez pedig nem lehet joga, ahogy semmiféle szexuálisan kiéhezett állapot sem indokolhatja a testi erőszakot sem. A pedofília patológiás állapot, amit kezelni kell, és ha ez kilátástalan, akkor a rendellenességben szenvedő nem kerülheti el azt a szomorú sorsot, hogy számára nem létezhet kielégítő szexuális élet. De hogy lehet ezt egy napon említeni a melegek önrendelkezési jogával? A melegek minden szempontból egészséges személyiségű emberek (ha nem, akkor annak nem a homoszexualitás, hanem valami más az oka, esetleg a diszkrimináció negatív következményei), és szexuális igényeik nem sértik mások érdekét, a kapcsolatok közös megegyezésen és kölcsönös örömszerzésen alapulnak. A homoszexualitás

és a pedofília összemosásába valószínűleg a „vámírlenda” játszik bele. Ha hiszünk a „csábítás”, a homoszexualitás „fertőzésének” babonájában, akkor úgy tűnhet: a meleg veszélyezteti a környezetét. Nem hangsúlyozhatjuk elégszer, hogy *sem direkt homoszexuális tapasztalattal, sem a melegek indirekt példájával nem lehet valakit meleggé tenni.*

„Lágyabb” előítéletek is léteznek, melyek nagyrészt túlhaladott, megcáfolt pszichológiai elméleteknek a közvéleménybe leszűrődött vulgarizált maradványai. Ezek az előítéletek a családokat, főként az anyákat sújtják, nevelési hibákra vezetve vissza a gyerek „mátságát”. Gyakori „vád”, hogy a fiú azért lesz homoszexuális, mert az anyja túlságosan magához kötötte. A meleg fiúk valóban nem ritkán feltűnően jó viszonyban vannak anyjukkal (bár távolról sem mindig), de nem keverjük össze az okot az okozattal? Egy meleg fiatalember édesanyja mesélte, hogy középső fiát kicsi korától különlegesen intim kapcsolat fűzte hozzá. Mialatt két másik fia a labdát rúgta vagy elektromos játékaikat nyomogatta, ez a gyerek inkább körülötte sündörgött a konyhában: háziasan és ügyesen segített, közben bizalmas beszélgetéseket folytattak a világ kisebb-nagyobb ügyeiről. Az anya úgy érezte, nem ő „nevelte” fiát ilyen lányosnak, hanem a gyerek „lányos” vonásai, „lányos” érdeklődése hozta őket ilyen közel egymáshoz. Hiszen esélye sem lett volna két másik focizni szerető fiát becsábítani a konyhába. Mint ahogy ezt a gyereket sem lehetett „fiúsabb” kedvtelésekre rábeszélteni.

A közvélemény messze túlbecsüli a nevelés lehetőségeit, jelentőségét. Lát egy szokatlan gyereket, és kész a vád: a szülei „nevelték” ilyené. A szülő pedig érzi, hogy a gyerek olyan, amilyen, és ha nem tudja ilyennek elfogadni, akkor legföljebb tönkretetheti a viszonyt és a gyereket magát, de megváltoztatni nem tudja. Miközben nemcsak azzal kell szembenéznie, hogy gyermekére sokkal nehezebb sors vár, mint kortársaira, nemcsak túl kell tennie magát azon a veszteségen, hogy ettől a gyerektől nem lesz unokája, hanem még el is kell viselnie környezetének vádaskodását. Bűnbakká teszik a megváltoztathatatlan sorsért: „ő tehet az egészről”, mert pl. biztos, hogy a lelke mélyén lányt akart, vagy mert nem akadályozta meg, hogy a kislány megnövekedjen a haját.

Mit tehetünk, hogy a homoszexuálisok és a heteroszexuálisok minél kevesebb súrlódással élhessenek egymás mellett? A többség feladata volna, hogy tudomásul vegye a melegek létezését, hogy ne akadályozza, sőt, elősegítse társadalmi integrálódásukat. Ez a legnagyobb mértékben saját érdeke is. Óriási jelentősége van a párbeszédnek, a tisztességes felvilágosításnak. Szükség van arra, hogy a melegek megtanulhassák, hol és milyen módon élhetnek hajlamaik szerint, és a heteroszexuális többségnek is nagy szüksége van rá, hogy megtudhassa: kifélék-mifélék a melegek, hogy a szorongásteli és irracionális fantáziaképeket a valóságnak megfelelő elképzelések válthassák fel.

A konfliktusok jelentős része tulajdonképpen visszavezethető arra a problémára, hogy a melegek nem illeszthetők be a szokásos keretek közé, és ez a mindennapi életben kisebb-nagyobb kellemetlenségekkel járhat. Mint a már említett öltöző esetében: hol öltözzenek a melegek? Nem mehetnek a másik nem

öltözőjébe, a heteroszexuálisok magánszféráját viszont sérti az ő jelenlétük. Ez az apró példa mutatja, hogy teljes és mindenkit megnyugtató megoldás nem létezik, de az agyonhallgatás még több nehézséghez vezet. Érdemes az ilyen problémákat egyenként végiggondolni, és amire lehet, megoldást keresni. Ha a melegek számára biztosított az egyértelmű terep, az mindenkit tehermentesít. Ma már pl. Budapesten is működik meleg szauna. Aki odamegy, annak nem kell melegnek lennie, de tudomásul kell vennie, hogy ide melegek járnak. Ennek fejében viszont a melegektől is el lehetne várni, hogy ettől fogva ne tekintsék a gőzfürdőket meleg találkahelynek, hogy ők is tudomásul vegyék: annak, aki egyszerűen fürdeni vágyik, rendkívül kellemetlen, ha szexuális ajánlatokkal zaklatják. Ugyanakkor jó lenne, ha a heteroszexuálisok is, főként a férfiak megtanulnák: nem dől össze a világ, nem veszélyezteti a férfiasságukat, ha egy meleg „ajánlatot” tesz nekik, mivel az ajánlat egész egyszerűen elutasítható. Egy meleg férfiismerősöm, miután hosszú vívódás után elfogadta saját homoszexualitását és felbontotta házasságát, beleszeretett egy barátjába. Dobogó szívvel szerelmet is vallott neki, amit barátja barátságosan, de egyértelműen visszautasított. Kifejtette, hogy számára nem jöhet szóba a férfiszerelem, de mindenképpen reméli, hogy barátok maradhatnak, mert kapcsolatukat nagyra értékeli. Ez a beszélgetés huszonöt évvel ezelőtt zajlott. A szerelem régen elmúlt, de a két férfi azóta is baráti viszonyban áll egymással.

Sajnos ez a történet ritkaságszámba megy. A legtöbb ember nem tudná magát túltenni egy ilyen vallomáson. Kár. A határok világos és egyértelmű meghúzása mindenkinek megkönnyíti a tájékozódást. Amennyiben a heteroszexuális többség elviselhetetlen sértésnek tekinti, ha homoszexuális érdeklődéssel konfrontálódik, az a melegek számára azt jelenti, hogy rendkívül kockázatos kideríteni: ki a meleg és ki nem. Ők közelednek, mert azt remélik: talán érdeklődésük tárgya is meleg és reagál az óvatos jelzésekre, a másik viszont mértéktelenül felháborodik. Holott, ha nincs reakció vagy elutasító a válasz, ha nyilvánvalóvá válik, hogy a „megkörményezett” személy nem meleg, az érdeklődés úgyszólván kialszik. Ha mindezt nem tekintenénk ennyire tabunak, sokkal könnyebben lehetne kezelni az efféle helyzeteket.

A heteroszexuálisokat nagyon zavarja, ha úgy érzik: a melegek „molesztálják” őket. A homoszexuálisok ellehetetlenítése viszont erősen fokozza a „molesztálás” valószínűségét. Ilyesmire ugyanis az a meleg kényszerül, akitől megtagadják a normális kielégülés lehetőségét. Ha a meleg szabadon ismerkedhet, represszióktól mentesen nehézségek nélkül élhet együtt választott párjával, akkor nyilvánvalóan nem fog nyilvános vécékben és parkokban idegeneknek ajánlatokat suttozni. Akkor sem, ha futó kalandra vágyik, mert erre sokkal alkalmasabb terep egy meleg szórakozóhely. A homoszexualitását titkolni kényszerülő, boldogtalan és örömtelen életű tanár talán valóban nem tud ellenállni a kísértésnek, hogy tanítványaihoz megengedhetetlenül közel kerüljön. De ez nem a homoszexualitás, hanem a frusztráció következménye. Saját zavartalan nyugalomunkat azzal óvhatnánk leginkább, ha biztosítjuk, hogy a melegek a heteroszexuális többségtől

elkülönülve, nyugodtan élhessék magánéletüket (az elkülönülést természetesen csak az intim viszonyokra értem).

Hogy a kölcsönös respektuson alapuló, feszültségmentes együttélés nem utópia, azt Berlinben élve nap mint nap tapasztalom. Néhány évvel ezelőtt pl. beköltözött a házunkba egy leszbikus pár, tíz év körüli kislánnyal (aki egyikük korábbi férfikapcsolatából származott). Az első pillanatban tiszta vizet öntöttek a pohárba, nyilvánvalóan azért, hogy elejét vegyék a találgatásnak: meghívogatták a ház lakóit (minket is), és megmutatták frissen felújított lakásukat, benne a közös, franciaágyas hálószobával. Hamar jólismertek és közkedveltek lettek, mivel intenzíven részt vettek a ház közös ügyeiben (udvarrendezés stb.). Egyszer sem hallottam, hogy valaki kifogásolta volna életüket, vagy akár csak megjegyzést tett volna rájuk. A kislány is élénk társaséletet élt, ki-bejártak náluk a gyerekek. Persze nem tudhatom, érte-e valaha valamilyen kellemetlenség pl. az iskolában, én mindenesetre ennek soha nem láttam jelét: a láthatólag jókedélyű, kiegyensúlyozott kislány egyetlen pillanatig sem volt magányos. Azóta már megnőtt, néhány hónapja együtt jár egy fiúval. (Amit csak azért említek, mert ellentmond annak az elterjedt vélekedésnek, hogy a homoszexuális családokban felnövő gyerekek automatikusan „eltanulják” szüleik szexuális irányultságát.) * Jelenleg egy francia cseretanuló vendégeskedik náluk, ami beszédesen mutatja: sem a francia kislány, sem annak családja, sem a közvetítő szervezet nem lát semmi aggasztót abban, hogy a tizenhatéves lány hónapokat töltsön egy leszbikus kapcsolatra épülő családban. De miért is látna, ha az egyéb referenciák kitűnőek?

A társadalomnak nem lehet érdeke, hogy egy részének kirekesztésével önmagát megcsonkítsa. A melegek peremre szorításával, diszkriminálásával potenciálisan értékes tagjaitól fosztja meg magát. Senki sem gondolhatja, hogy a világ ne lenne szegényebb Leonardo da Vinci, Michelangelo vagy Andersen nélkül. Amiből nem az következik, hogy csak a kivételes képességű, kivételes teljesítményű melegek érdemelnék meg, hogy a társadalom „elnézze” szokatlan hajlamaikat. Az üzleti világ megbízhatóan felismeri, mi az érdeke. A hirdető pl. egyre jobban ráállnak a melegek célcsoportjára, nem a homoszexuálisok kedvéért, hanem mert jó vásárlóerőnek számítanak: többnyire nem kell családot eltartaniuk, ezért több pénzt költhetnek elegáns ruhákra, testápoló szerekre, elektronikus eszközökre. Aki pedig haszonra tör, az nem fog holmi előítéletek miatt lemondani az ígéretes üzletről.

* Szinte hallom az ellenvetést: egy gyereknek teljes családra, férfira és nőre, apára és anyára van szüksége. A konkrét esetben a kérdés megint csak nem úgy merül fel, hogy milyen családszerkezetet tartunk optimálisnak. *Ennek* a gyereknek homoszexuális az anyja, ez megváltoztathatatlan adottság. Az ő számára úgy merül fel a kérdés, hogy 1. Jobb lett volna-e, ha meg sem születik? Ez a gyerek ismeretében abszurd és sértő kérdésfeltevés. 2. Jobb lett volna-e neki, ha anyja önmagán erőszakot téve együttmarad az apával, és vagy elfojtja hajlamait, vagy titkos kapcsolatot fenntartva örömtelen, őszintétlen, görcsös légkörben neveli lányát? 3. Jobb lett volna-e, ha az anya elválik, majd gyermekét egyedül neveli, egyebekben meg ugyanúgy viselkedik, mint a második esetben? Számomra nem lehet kétséges, hogy az a szabad, őszinte, öntudatos légkör és szerető gondoskodás, ami a gyereket körülveszi, beágyazódva az elfogadó tágabb környezetbe, messze a legjobb feltételeket nyújtja az adott kislány egészségés személyiségfejlődéséhez.

Ha nem üzletről van szó, akkor mintha nehezebben menne a saját érdekek felismerése. Magyarországon alig képzelhető el, hogy pl. egy politikus nyilvánosan vállalja homoszexualitását. Joggal tarthatna attól, hogy a választók jelentős része elfordulna tőle. Pedig mi köze a szexuális irányultságnak a politikusi képességekhez? Berlinben és Párizsban nem azért választottak meleg főpolgármestert, mert az ottaniak preferálják a melegeket. Azt választották, akit a legalkalmasabbnak tartottak erre a posztra. Nem csak a melegek érdeke, hogy ne legyen elzárva előlük a politikusi pálya. A többség ugyanúgy érdekelt abban, hogy a feladatokat valóban a legrátermettebbek lássák el. Ugyanez érvényes a potenciális orvosokra, jogászokra, pedagógusokra, pszichológusokra, mozdonyvezetőkre, kőművesekre és mezőgazdászokra, minden szakma képviselőjére. Kinek jó, ha embereket saját lehetséges színvonaluk alá szorítanak? Kinek jó, ha emberek értékes pszichés energiája bujkálásra, titkolózásra, szorongásra pazarlódik? Mindannyian veszítünk vele, ha a társadalom nem teszi lehetővé, hogy egy jelentős létszámú csoportja személyiségét, képességeit optimális mértékben kibontakoztassa, önmaga és a közösség érdekében.

Megjelent: *Fordulópont*, 22. szám, 2003